

DE GOLFSTOK WAS EEN ECHTE STOK

(EN IS EEN GOLFCLUB NU EEN GOLFSTOK OF EEN GOLFVERENIGING?)

Tekst: Ferd Vrijmoed

Dat waren nog eens tijden, dat men met een knuppel op jacht ging of met een knots de strijd in.

Gooide iemand een steen naar je toe, dan sloeg je die met je knuppel meteen weer terug. Dat heette 'van je af slaan'. Was ik erbij

geweest, ik had zomaar honkbal kunnen uitvinden. Is golf ook zo begonnen?

Al vroeg ontstonden er stok-en-bal spelen zoals jeu de crosse, croquet, beugelen en natuurlijk colf.

De oorspronkelijke betekenis van het oud Middelnederlandse woord colf is knuppel of knots. Het spel met den colve uit de 14e eeuw, dat kan worden gezien als voorloper van de huidige golfsport (Early golf, Steven van Hengel, 1982), dankte zijn naam aan de stok die werd gebruikt, de colue (kolf of colf). Het uiteinde van deze stok werd met lood verzwaard.

Colfstok 16e eeuw, opgegraven in Schiedam

Verder had je een iepen- of beukenhouten bal nodig. Later werden ook met haar of met veren gevulde bezaanleren ballen gebruikt.

Met de colf werd in de open lucht tegen de bal geslagen, waarbij het de kunst was om in zo min mogelijk slagen een bepaald doel te raken, of om in een vast aantal slagen een zo groot mogelijke afstand af te leggen. Het doel kon honderden meters tot zelfs 15 tot 20 kilometers verwijderd zijn van het startpunt. Als doel kon dienen een deur, een boom, een steen of het einde van een akker of weiland. Er werd al vroeg ook gespeeld naar een kuiltje in de grond (Tyrocineum linguae Latinae, Pieter van Afferden, 1545):

'ick en ben niet verre vanden cuyl'

Vaak werd gespeeld op toen nog niet zo volle kerkhoven in de stad. Het was een niet ongevaarlijk 'lange baan' spel. Ongelukken door laagvliegende ballen bleven dan ook niet uit. Schade aan huizen, kerken en mensen zorgden er voor dat de meeste steden het spelen van colf met ordonnanties en plakaten binnen de stad gingen verbieden:

Stadsordonnantie van Brussel van het jaer 1360.

Dit sijn de gebode, die gemaect sijn metten amman ende scepenen van Bruessele,

'''

Wie met colven tsolt es om twintich scellinge oft op hare overste cleet.

...

Aldus verhuisde het colfspel naar velden of aangewezen plaatsen buiten de stad. In de winters werd gespeeld op het in de 'kleine ijstijd' ruim voor handen liggende ijs.

In de Lage Landen waren de stokken vaak gemaakt van essen- of espenhout. Onze westerburen maakten ze vaak van hout van de hazelaar.

Waren we net gewend aan de Hollandsche Esp met bly (lood) verzwaard ('s Amsterdammers Winters, Johannes Six van Chandelier, 1657), komt er een revolutio-

naire ontwikkeling door toedoen van de beroemdste golfbal aller tijden, de featherie ball, die in 1618 zijn intrede deed en het een paar eeuwen heeft uitgehouden. Een dure, handgemaakte bal, waar men zuinig op was.

Men sloeg liever met hout dan met lood of ijzer tegen deze dure bal om hem zo min mogelijk te beschadigen. Voor de featherie ball werd de stok voorzien van een lichte, hardhouten kop, meestal van de meidoorn of beuk of van appel- of perenbomen. De koppen waren lang en dun en raakten daardoor bekend als long nose woods.

De stokken bleven zich aan de bal aanpassen. Toen medio 19e eeuw de hardere guttapercha bal zijn intrede deed kreeg men behoefte aan zachtere houtsoorten ter compensatie. Het betekende het einde van de long nose stokken. De houten clubhoofden werden geleidelijk dikker en ijzers waren niet langer ongewenst. Tot het eind van de 19e eeuw was beukenhout favoriet geweest voor de vervaardiging van de clubhoofden. Maar daarvoor in de plaats kwam nu persimmon hout en ijzer. Voor de

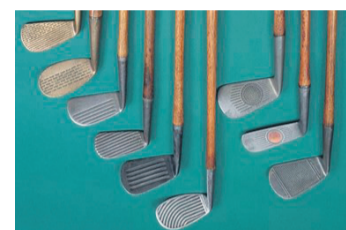
Hickorie clubs in de tijd

Oudst bewaard gebleven featherie bal

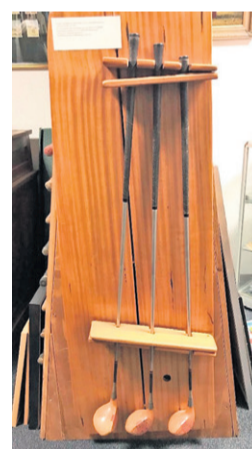
Hickoryhout bleek nóg beter geschikt te zijn voor golfstokken dan het hout van de Hollandse es of esp. Het is soepel en sterk en over een grote lengte knoestenvrij. Men noemt het ook wel hamerstellen hout, omdat het net als essenhout gebruikt wordt voor de stelen van hamers en bijlen. En, in de winderige en natte kuststreken van Holland en Schotland niet onbelangrijk, bestendig tegen weersinvloeden. De hickorytijd diende zich aan.

De stokken kregen namen als brassie, spoon, jigger, mashie en niblick. Maar men had ook irons, zoals bv. een driving iron en een mid iron.

Hickoriestokken met ijzeren clubhoofd

Dat duurde tot ca 1920/1925. Daarna verschenen stalen en ijzeren shafts ten tonele. Eerst aarzelend en bruin geschilderd, zodat ze toch een beetje op hout leken, maar uiteindelijk openlijk in het zicht. Je kon met die metalen shafts verder slaan dan met de houten. Daardoor raakten houten shafts uit de gratie en na 1930 werden er op een enkele uitzondering na geen hickoryhouten stokken meer gemaakt. De woods hadden aanvankelijk nog wel een persimmon clubhoofd.

Collectie Nederlands Golfmuseum

Nu zijn ijzers nummers geworden (1 t/m 9) en hebben zij net als houten, die eveneens zijn genummerd (3, 5 en 7) geen splinter hout meer. Toch blijven we de houten 'houten' (woods) noemen en hebben we het nog altijd over golfstokken. En laten we dat vooral zo houden. Het klinkt zoveel beter dan golfclubs en er is geen enkele verwarring over waarover je het hebt.

Of misschien toch wel?

Een Oudnoors woord, dat dezelfde betekenis heeft, maar daarnaast ook de betekenis van een opeengepakte groep mensen is klubba (club). Het werd door de Engelsen in die zin gebruikt (De Nederlandse Golfgeschiedenis in Woord en Beeld, Robin Bargmann en Arnout Janmaat, 2023).

Een golfclub heeft dus twee betekenissen en is in de betekenis van golfstok zelfs dubbelop, maar toch wel een noodzakelijke combinatie. Een golfclub is namelijk geen stok om mee te wandelen, maar een stok om mee te golfen. Daarnaast is een golfclub wel degelijk een golfclub en geen tennisclub.

WORDT VRIEND

Het Nederlands Golfmuseum is gevestigd op Landgoed Bleijenbeek in Afferden, een landgoed met onder meer een golfbaan. Het bouwen van een museum kost veel geld. Wordt Vriend van het Nederlands Golfmuseum en help mee aan de verdere ontwikkeling van het boeiende reizen in de tijd. Kijk op onze website om te lezen hoe je Vriend kunt worden.

LANDGOED GOLFBAAN BLEIJENBEEK | AFFERDEN | WWW.GOLFMUSEUM.NL